

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен “доктор” в област на висше образование 4. Природни науки, математика и информатика, професионално направление 4.6. Информатика и компютърни науки, докторска програма Информатика, съгласно Заповед №127/21.07.2020 г. На Директора на ИМИ-БАН за състав на Научно жури и протокол №1/29.07.2020 г. от заседание на Научно жури.

Автор на дисертационния труд: Негослав Събев Събев

Тема на дисертационния труд: „Компютърни методи и подходи за изследване и представяне на уеб достъпност на хора с увреждания ”

Научен дъководител: доц. д-р Галина Богданова

Становище: доц. д-р Мая Иванова Димитрова, Институт по роботика – БАН.

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем, в научно и научно-приложно отношение.

Формулирането и апробирането на нови методологии за изследване и представяне на уеб достъпност на хора с увреждания е особено актуална в съвременността, особено с приемането наскоро на директивите за всеобща достъпност на уеб базирани системи в Европа и в света. Проблемът изисква задълбочен анализ на факторите на достъпността и тяхното динамично взаимодействие по отношение на всеки един човек със специални потребности. В този контекст настоящият дисертационен труд представлява задълбочено научно и приложно изследване на съвременните норми на достъпност в български контекст, извършено за първи път систематично и многоаспектно.

2. Степен на познаване състоянието на проблема и творческа интерпретация на литературния материал.

В литературното проучване са използвани 170 заглавия от които 126 на английски и 44 на български, което е значима систематизация на литературата по темата за достъпността.

Цел на дисертационния труд:

Поставената цел на дисертационния труд касае създаването на нова методология и методика за нейното приложение в контекста на българския уеб за подобро представяне на знания за хора с различна степен на сензорни нарушения, в частност на зрителната функция.

За постигането на целта са формулирани 10 задачи като конкретно отнасящи се до предложената методология са:

- Придобиване на знания за съществуващите проблеми в уеб достъпността, проучване на методи и подходи за решаването им;
- Разработване на методика за тестване и система за оценяване на достъпността на уеб сайтове и електронно четими учебници (ЕЧУ) за хора с увреждания;
- Създаване на инструментариум за изследване на достъпността на уеб сайтове и електронно четими учебници;
- Проучване на информираността и нагласите на преподавателите към студентите с увреждания и достъпността на предоставяните електронни материали.

3. Достоверност на получените резултати :

Дисертационният труд е с обем 193 страници текст от общо 246 страници и включва увод, 7 глави и 7 приложения. Авторът се е съобразил с изискванията на ЗРАСРБ и Правилника към него, както и на Правилника на БАН за дисертация за образователната и научна степен «доктор».

4. Приноси на дисертационния труд:

Приемам приносите на автора, формулирани в дисертационния труд. Те имат научен, научно-приложен и приложен характер.

Научен принос:

- Дефиниран е обектно-субектният модел на достъпност; разграничени са три слоя (видове) достъпност;

Научно-приложните приноси, по моя преценка, са 4:

- На базата на световно признатия стандарт за уеб достъпност в WCAG 2.0 е разработен на български наръчник и въпросник за уеб достъпност към него, насочени към разработчици, като в дисертационния труд са отразени и новостите във версия 2.1;
- Разработени са методика и инструментариум за потребителско тестване и оценка на достъпността за хора с увредено зрение на уеб сайтове и електронно четими учебници;
- Организирано и проведено е първото мащабно научно проучване по проблемите на уеб достъпността в България с акцент върху хората със зрителни увреждания като са изследвани 100 уеб сайта на публични институции. В резултат на анализа са установени допуснати грешки в методиката, като тя е ревизирана и приложена отново към 12-те сайта с най-нисък рейтинг от първото изследване;
- Създадена и реализирана е първата по рода си анкета за изследване на нагласите сред преподаватели в различни висши учебни заведения към проблемите на достъпността като резултатите са обработени и анализирани;

Останалите приноси - 5 - са приложни.

5. Публикации по дисертационния труд и авторство на получените резултати:

Публикациите към дисертационния труд са 8 и отразяват основните приноси в работата. От тях 1 е самостоятелна, а останалите - с научния ръководител; в 3 е първи автор. Пет от публикациите са на английски език, а 3 - на български. По мое мнение тези публикации са напълно достатъчни от гледна точка на апробиране на резултатите в подкрепа на основните идеи в дисертационния труд. Те са представени в 20 презентации.

Декларирам, че нямам общи публикации с дисертанта и не съм свързано лице с него по смисъла на параграф 1, т. 5 от Допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ.

На базата на запознаването ми с представените материали по дисертацията мога да твърдя, че приносите и получените резултати в настоящия труд са дело на дисертанта, под ръководството на научния му ръководител. Не е установено, че дисертантът има доказано по законоустановен ред плагиатство в научните си трудове (Чл.24. ал.5 от ЗРАСРБ).

6.Автореферат и авторска справка:

Авторефератът е в обем от 42 страници. Съдържанието му съответства на съдържанието на дисертационния труд. Преценката ми за автореферата е, че отговаря на изискванията и отразява вярно съдържанието и приносите на дисертационния труд.

7. Забележки и препоръки по дисертационния труд:

Нямам принципни забележки към работата на докторанта. Не съм забелязала в дисертационния труд текстове, които да поставят под съмнение постигнатите крайни изводи и заключения.

Нивото на дисертационния труд е много съвременно и адекватно на изследванията в момента в тази област в света. Моята препоръка е трудът да бъде представен в издателство за публикуване след защитата, защото има всички компоненти на една монография и може да влезе непосредствено в употреба в много училища, университети, в експертни съвети и т.н.

Получените резултати от дисертационния труд могат да се използват и в учебния процес при обучение на докторанти.

8. Заключение:

Моята обща оценка за представения дисертационен труд е положителна. Трудът е завършен по обем и съдържание. Направени са достатъчно научни, научно-приложни и приложни приноси.

Въз основа на запознаването ми с дисертационната работа считам, че представеният материал на дисертационен труд отговаря на изискванията на Закона за РАСРБ и Правилника за реда и условията за придобиване на научни степени на БАН. Предлагам на уважаемото Научно жури да оцени положително дисертационния труд на докторанта **Негослав Събев Събев** като му присъди образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 4. Природни науки, математика и информатика, професионално направление 4.6. Информатика и компютърни науки, докторска програма Информатика.

28.09.2020 г.

Изготвила:

доц. д-р Мая Димитрова

Член на Научното жури